

This table has been published in the volume : Anne Grondeux & Irène Rosier-Catach, *Priscien lu par Guillaume de Champeaux et son école : Les Notae Dunelmenses (Durham C.IV.29)*, Turnhout, Brepols, 2017, vol. I p. 319-344. It is reproduced here with the kind permission of the publisher (see pp. 317-364 for its full analysis).

Blocs textuels		F 22ra, I _o 68rb	K 26rb, M 38va	
[A] Division des acceptions de 'nombre'		NVMERVS EST (V.46, 172.2). Antequam dicamus quomodo numerus accidit nomini ¹ uidendum est quid proprie, quid uero improprie ² significat ³ .	NVMERVS. Post genus de numero agit, prius definiendo, post diuidendo, dehinc diuisionem ⁴ approbando, tandem concidentiam ⁵ et abusionem nominum quae est in eo determinando. Sed de significatione uocis aliquid praedicendum ⁶ .	[A]
	De re (R1)	Sciendum est quod ⁷ 'numerus' ista uox proprie fuit inuenta ut significaret plures unitates collectas teste Boethio dicente : « Numerus est unitatum collectio ⁸ ».	Haec igitur uox 'numerus' prius fuit imposita collectis unitatibus. Vnde sic definitur, numerus est collectio unitatum ⁹ , et est tunc collectiuum nomen.	
	(R2)	Postea ipsi auctores considerauerunt quod unitas erat pars illarum unitatum collectarum quae dicebantur ¹⁰ numerus, et constituerunt quod unitas uocaretur 'numerus', ecce abusio.	Sed quia numerus constat ex unitatibus, philosophi unitatem uocant 'numerus', improprie tamen ¹¹ .	
	(R3)	Considerauerunt etiam quod ipsa unitas et unitates ¹² accidentia erant, nec sine fundamento ¹³ esse poterant, et ideo constituerunt quod ipsa fundamenta uocarentur 'numerus' gratia ¹⁴ accidentium, scilicet ¹⁵ tam fundamentum unius unitatis	Postea uidentes philosophi hoc accidens numerum semper esse in subiecto participantia dixerunt numeros ea scilicet quae suscipiunt plures unitates,	
	(R4)	quam multarum unitatum fundamenta ¹⁶ .	magis proprie quod unam recipit improprie	
	De uoce	Ad ultimum constituerunt quod uoces significantes ipsos numeros et uoces significantes ipsorum numerorum fundamenta uocarentur 'numerus' ¹⁷ ,	Demum transtulerunt hoc nomen 'numerus' ad uoces numerum significantes	
	VI.2	scilicet uoces ¹⁸ significantes unam unitatem	tam in esse ut 'unitas'.	VI.2
	VI.4	uel personam per unitatem discretam, essent singularis numeri ¹⁹ ,	quam in subiecto ut 'unus'.	V.1.4
	VI.1	uoces uero plures unitates	Vocauerunt etiam 'numeros' uoces	V.1, 3
	VI.3	uel personas scilicet ²⁰ plures	designantes personas, ut 'homo', 'legit',	

¹. Cf. bloc [H].

². quid proprie, quid uero improprie IO] quid proprie et quid F

³. Cf. PRISC., *Gramm.* V.46 (172.5)

⁴. diuisionem M] diuisione K

⁵. concidentiam M] concidentia K

⁶. est add M

⁷. sciendum est quod IO] scilicet F

⁸. BOETH., *Inst. arith.* I, 3, 1

⁹. unitatis K] unit M

¹⁰. dicebantur F] dicebatur IO

¹¹. tamen K] tantum M

¹². ipsa unitas et unitates F] ipse mute IO

¹³. fundamento F] fundamentis IO

¹⁴. post gratia] suorum add. F

¹⁵. scilicet IO] om. F

¹⁶. fundamenta F] fundamentum IO

¹⁷. numerus IO] om. F

¹⁸. uoces F] om. IO

¹⁹. numeri IO] numerus F

²⁰. scilicet F] sed IO

		unitates discretas significantes essent pluralis numeri ²¹ .	‘Socrates’, quia significant participantia sola unitate uel pluribus	
		Et ita habemus quod omne nomen uel est singularis uel ²² pluralis numeri, quia significat uel ²³ unam unitatem, uel plures, uel personam secundum unam ²⁴ unitatem discretam, habemus quod omne nomen uel est singularis uel ²⁵ pluralis numeri, quia significat uel ²⁶ unam unitatem, uel plures, uel personam secundum unam ²⁷ unitatem discretam, uel personas secundum plures unitates discretas.		
			Similiter ‘singulare’ nomen rerum et uocum accipitur, rerum ut singularum unitatum et participantium eis, uocum ut significantium singulas unitates et participantia illis. Item ‘plurale’ ²⁸ nomen rerum ²⁹ est ut unitatum collectarum et participantium eis, uocum ut significantium collectas unitates et discreta per illas. Ponit ergo numerus in uocibus secundum quosdam significare discretas res ³⁰ ab aliis sola unitate uel pluribus. Addunt alii uel solam unitatem uel plures, propter ‘unitas’ hoc nomen et ‘unitates’. Vnde postea ‘singulare’ uero ponit significare rem participantem sola unitate uel solam unitatem, ut quidam addunt, ‘plurale’ uero significare participantia pluribus et ut pluribus unitatibus collectis uel plures unitates, ut alii addunt.	[A*] Autre division des acceptions du temps
[B] Noms propres		De propriis autem nominibus planum est quod sint singularis numeri, quia significant personam secundum unam unitatem discretam (=V1.4).	De propriis autem nominibus planum est quod sint singularis numeri, quia significant uel solam unitatem (=R1) uel personam secundum unam unitatem discretam (= V1.4) ut haec unitas si unum nomen sit ‘Cicero’ etc ³¹ .	[B]
[C] Noms appellatifs		De appellatiuis autem non ita est planum ³² , sed pluralis numeri dicuntur ³³ quia significant plura, ut ‘homo’ significat Platonem, Catonem ³⁴ et caeteros singulares homines. Contra quod dicitur quod ³⁵ uoces dicuntur pluralis numeri quae significant plura, ita quod non significant unum per se ³⁶ .	De appellatiuis non adeo. Appellatiua enim quaedam significant plura ut plura, ut ‘homines’, et ea dicuntur pluralis numeri, quaedam significant plura non ut plura ³⁹ , et ea non dicuntur numeri singularis, ut ‘homo’ significat Socratem, Platonem et ceteros non ut plures, sed ut /M 38vb/ unum. Ita ‘homo’ dicitur singularis numeri quia significat personam per unam ⁴⁰ unitatem	[C]

²¹. numeri *Io*] numerus *F*

²². *post* uel] est *add. F*

²³. significat uel *F*] significant *Io*

²⁴. unam *Io*] *om. F*

²⁵. *post* uel] est *add. F*

²⁶. significat uel *F*] significant *Io*

²⁷. unam *Io*] *om. F*

²⁸. plurale *M*] *om. K*

²⁹. n. r. *K*] *tr. M*

³⁰. d. r. *K*] *tr. M*

³¹. ut ... etc. *K*] *om. M*

³². e. p. *Io*] *tr. F*

³³. p. n. d. *Io*] d. p. n. *F*

³⁴. Catonem *Io*] Ciceronem *F*

³⁵. quod *F*] quia *Io*

³⁶. dicuntur ... per se *Io*] non dicuntur pluralis numeri quia significant plura, sed quia significant plura nomina ita quod non significant unumquodque per se *F*

³⁹. ut ‘homines’ ... plura *K*] *om. per hom. M*

⁴⁰. unum *K*] *om. M*

		Appellatiua uero etsi ³⁷ significant plura, tamen non dicuntur pluralis numeri, quia ita ³⁸ significant plura quod unumquodque per se.	discretam, licet indeterminate. Nam licet omnes significet, ut cum dico 'omnis homo', uel unum, ut 'quidam homo', tamen sic impositum est ut cum dicitur sine determinatione nec omnis nec plures intelligantur sed unus indeterminate. Dicunt quidam pluralem ideo dici uocem quia significat plura, et quia hoc habet 'homo', addunt 'simul collecta', et quia hoc habet 'domus' addunt 'ex quibus pluribus nihil unum efficitur in natura', quod satis est idem cum superiori.	
[D] Noms collectifs		De collectiuis ⁴¹ certum est quod secundum significationem pluralis sunt ⁴² numeri, quia ita significant ⁴³ plura quod unumquodque per se significat.	{cf. <i>infra post E</i> }	
[E] Concidentia		De coincidentibus autem si ⁴⁴ quaeritur cuius sunt numeri, possumus dicere quod nescimus nisi audiamus constructiones in quibus ponuntur. Possumus quoque dicere quod sint singularis numeri quia ad personam unitate discretam significandam prius fuerunt inuenta, uel pluralis quia ad personas per ⁴⁵ /Io 68vb/ plures unitates discretas significandas prius fuerunt inuenta.	Nota coincidentia, cum sint utriusque numeri, alterius tamen esse secundum primam inuentionem, quam inuentionem, quia ignoramus constructiones ⁴⁶ quae illud discernunt attendamus.	[E]
		{cf [D] <i>supra</i> }	Nota etiam collectiua nomina si respicimus ad significationem omnia esse pluralia, ut 'populus'. Significat enim unumquemque de collectione ut personam et discretam in ea collectione. 'Populi' uero plurale eius significat hunc populum et hunc populum ut personas, et sic plurale habet plurale. Quod quidam uolentes uitare dicunt hanc uocem 'numerus' ponere ⁴⁷ in uocibus habere terminationem singularem uel pluralem, quod etiam probant per definitionem numeri quae dicit numerus est forma dictionis etc. Vnde 'populus' et similia uocant singularia non propter significationem, sed propter terminationem ⁴⁸ quam habent similem cum numeris singularibus. Et 'Athenae' plurale pro sola terminatione, et sic 'populus' singulare uoce habet 'populi' plurale ⁴⁹ uoce et sensu ⁵⁰ . Nos uero non negamus posse respici ad terminationem, sed praecipue ad significationem. Vnde dicimus quaedam nomina habere eundem numerum secundum utrumque, id est terminationem et sensum, ut 'Tullius', 'homo', licet quidam dicant 'homo' singulare pro sola terminatione, quod non	[D]

³⁷. etsi *F*] si *Io*

³⁸. ita *F*] om. *Io*

⁴¹. De collectiuis *F*] Vnde *Io*

⁴². sunt *Io*] om. *F*

⁴³. significant *F*] significat *Io*

⁴⁴. autem si *F*] om. *Io*

⁴⁵. per *Io*] secundum *F*

⁴⁶. constructiones *M*] lac. *K*

⁴⁷. ponere *M*] lac. *K*

⁴⁸. s. p. t. *K*] sed pro terminatione *M*

⁴⁹. pro ... plural *K*] om. per hom. *M*

⁵⁰. Cf. PRISC., *Gramm.* II.55 (176.12-15)

			ualet, quaedam alterum ⁵¹ secundum terminationem, alterum secundum sensum, ut 'populus', quaedam utrumque secundum utrumque, ut concidentia
[F]		Quaeritur etiam ⁵² de numeralibus nominibus, id est de 'unus ⁵³ ' et 'duo' et 'tres', et de aliis cuius numeri sint.	{Cf. <i>infra</i> Sciendum autem de nominibus numerorum}
Quidam		<p><u>Et dicunt quidam nullius</u>, et tradunt suas rationes: 'unus' nullius est numeri, quia nec singularis nec pluralis numeri – de plurali certum est, singularis numeri non est. Quod ut melius uideatur appono⁵⁴ similitudinem: 'Socrates' ista uox est singularis numeri, quia significat personam per unitatem discretam, quam unitatem praeter suam principalem significationem significant, id est⁵⁵ accidentaliter. 'Vnus' uero non potest accidentaliter unitatem significare, principaliter enim eam significat. Cum enim nomen sit, substantiam cum qualitate debet significare. Significat igitur ipsam personam⁵⁶ ut substantiam, ipsam unitatem ut qualitatem. Et cum unitatem principaliter significet⁵⁷ non potest eam accidentaliter significare. Similis ratio est de 'duo' et 'tres'. 'Duo' enim significat ipsas personas ut substantiam, ipsas unitates ut qualitatem, et ita numerum non potest accidentaliter significare, et sic de caeteris.</p> <p><u>Et dicunt quidam nullius</u>, et tradunt suas rationes: 'unus' nullius est numeri, quia nec singularis nec pluralis numeri – de plurali certum est, singularis numeri non est. Quod ut melius uideatur appono⁵⁸ similitudinem: 'Socrates' ista uox est singularis numeri, quia significat personam per unitatem discretam, quam unitatem praeter suam principalem significationem significant, id est⁵⁹ accidentaliter. 'Vnus' uero non potest accidentaliter unitatem significare, principaliter enim eam significat. Cum enim nomen sit, substantiam cum qualitate debet significare. Significat igitur ipsam personam⁶⁰ ut substantiam, ipsam unitatem ut qualitatem. Et</p>	

⁵¹. alterum *M*] *lac. K*

⁵². quaeritur etiam *F*] quod *IO*

⁵³. 'unus' *F*] 'uno' *IO*

⁵⁴. appono *IO*] apponamus *F*

⁵⁵. id est *F*] *om. IO*

⁵⁶. personam *F*] pars *IO*

⁵⁷. significet *F*] significat *IO*

⁵⁸. appono *IO*] apponamus *F*

⁵⁹. id est *F*] *om. IO*

⁶⁰. personam *F*] pars *IO*

<p>Solution</p>	<p>cum unitatem principaliter significet⁶¹ non potest eam accidentaliter significare. Similis ratio est de 'duo' et 'tres'. 'Duo' enim significat ipsas personas ut substantiam, ipsas unitates ut qualitatem, et ita numerum non potest accidentaliter significare, et sic de caeteris.</p> <p>Nos autem dicimus 'unus' esse singularis numeri, quia significat personam⁶² unitate discretam. Si quis⁶³ quesierit per⁶⁴ quam unitatem, dicimus per eandem quam principaliter significat ex hoc quod est nomen. Nec inconueniens est si principaliter et accidentaliter idem significat⁶⁵ diuersis respectibus, hoc⁶⁶ enim in omnibus fere uocibus reperitur, uerbi gratia 'homo est nomen', ex hoc quod est nomen significat substantiam cum qualitate principaliter, scilicet animal rationale mortale; illud idem nomen, scilicet 'homo'⁶⁷, appellatum est ex hoc quod est appellatum, accidentaliter, id est secundo, significat communem rem⁶⁸ quam illam eandem, scilicet quam principaliter, significat in quantum est nomen, scilicet animal rationale mortale.</p> <p>Similiter 'albus' in quantum est nomen principaliter significat substantiam cum qualitate, substantiam ut corpus /Io 69ra/, qualitatem ut albedinem. Illa eadem uox 'albus' adiectiuum est et⁶⁹ significat qualitatem⁷⁰ accidentaliter, illam scilicet⁷¹ albedinem quam significat principaliter in quantum nomen est.</p> <p>Notandum quia quod⁷² dicimus 'albus' adiectiuum accidentaliter, id est secundo, significare albedinem adiacentem, nihil dicimus nisi quod in quantum⁷³ ad hoc quod est⁷⁴ nomen principaliter habet significare substantiam cum qualitate, quia in quantum est adiectiuum qualitatem adiacentem principaliter significat, sicut in quantum est</p>	
-----------------	---	--

⁶¹. significet F] significat IO

⁶². personam F] pars IO

⁶³. quis F] aliquis IO

⁶⁴. per F] in IO

⁶⁵. significat F] significant IO

⁶⁶. hoc F] hec Io

⁶⁷. homo Io] nomen F

⁶⁸. communem rem Io] communitatem F

⁶⁹. post et] ex hoc add. F

⁷⁰. post qualitatem] adiacentem add. F

⁷¹. post scilicet] eandem add. F

⁷². quia quod IO] qui cum F

⁷³. nihil dicimus nisi quod F] non dicimus Io

⁷⁴. est F] om. IO

		singularis numeri, numerum adiacentem principaliter significat ⁷⁵ , et in quantum est simplicis figurae figuram habet principaliter significare ⁷⁶ .	
[G] Noms de nombre		Item quaeritur ⁷⁷ de nominibus numerorum, scilicet ⁷⁸ de 'unitas', de 'binarius' ⁷⁹ et 'ternarius' ⁸⁰ et sic de aliis.	[G] Sciendum autem de nominibus numerorum, scilicet de 'unitas', 'binarius' et similibus,
1 ^e solution <i>Quidam</i>		Quidam dicunt 'unitas' est singularis numeri, quia <u>significat rem cui adiacet singularis numerus</u> . Sed si ⁸¹ quaeritur que sit illa res, id est illa substantia ⁸² – dicunt ipsa quantitas sua forma informata, id est substantiali sua differentia. Est enim ⁸³ species.	quod quidam ea dicunt singularia, quia <u>significant rem cui adiacet singularis numerus</u> , id est unitas, quae unitas accepta ut quantitas est specialis substantia, et accepta ut forma est qualitas, et ita duas habens unitates.
Contra (régression à l'infini)	à	Sed ista sententia non uidetur ualere: infinitas enim ex ea incurritur ⁸⁴ , quia dicimus quod illa unitas quae unitati adiacet accidentaliter similiter est numerus et ita unitas adiacet ei, et ita infinitum. Aliud enim etiam inconueniens inde incurritur, quia ⁸⁵ ubi est una unitas, ibi sunt duae, quia ubi est una unitas substantialiter, ibidem est altera accidentaliter. Similiter ubi est binarius, ibi sunt tres unitates, quod sic uideri potest ⁸⁶ : 'binarius' est singularis numeri, quia significat rem uel personam suscipientem singularem numerum, id est unitatem, quae est ⁸⁷ ipsa res, id est ⁸⁸ ipsa specialis quantitas sua substantiali differentia informata, scilicet binarius. Sed ubi est binarius ibi sunt duae unitates principaliter significatae, et tertia unitas accidentaliter significata ⁸⁹ , id est in quantum est singularis numeri uox ⁹⁰ . Similiter ubi est ternarius ⁹¹ ibi sunt quatuor unitates. Et ubi est quaternarius, quinque, quod uidetur inconueniens esse.	Contra (régression à l'infini)
			Sed /K 26va/ illa unitas quae forma est, cum sit numerus aliam habet unitatem sibi adiacentem, et illi aliam et hoc in infinitis. Vel inferius adiacebit inferiori, uel eadem sibi adiacebit diuersa a se in hoc quod participat, et participatur a se ipsa, uel si duae sunt uicissim sibi adiacebunt, quae omnia sunt incongrua. Vel etiam haberi uidetur quod ubicumque est una unitas, ibi sunt infinitae. Cum enim 'unitas' sit singulare, quia significat rem suscipientem unitatem, erunt in re duae unitates, et ita binarius. Item cum 'binarius' haec uox ⁹² sit singularis numeri, propter illud idem erunt in re tres unitates, et sic ternarius, et sic procedet quantum uis. Dicunt illi non esse binarium ubicumque sunt duae unitates, nisi utraque ut substantia ponatur, nec ternarium ubicumque sunt ⁹³ tres, nisi singulae intelligantur ut substantiae, et sic in aliis. Et hoc satis bene dictum est.

⁷⁵. numerum ... significat IO] om. F

⁷⁶. figuram ... significare scripsi] suam habet principalem significare IO uel nominatiui casus similiter de caeteris sentiendum est F

⁷⁷. post quaeritur] quare add. IO

⁷⁸. scilicet F] uidelicet IO

⁷⁹. binarius F] unius IO

⁸⁰. ternarius F] trinarius IO

⁸¹. si F] om. IO

⁸². illa substantia IO] illam substantiam F

⁸³. e. e. IO] tr. F

⁸⁴. incurritur F] inuenitur IO

⁸⁵. dicimus quod ... quia F] om. per hom. IO

⁸⁶. u. p. IO] tr. F

⁸⁷. est IO] sit F

⁸⁸. id est F] om. IO

⁸⁹. significata F] significat IO

⁹⁰. s. n. u. IO] u. s. n. F

⁹¹. ternarius F] trinarius IO

⁹². tr. M

⁹³. duae ... sunt hom. om. M

Solution	<p>Quare⁹⁴ sunt dandae aliae causae, quare⁹⁵ uoces dicuntur singularis numeri uel pluralis. Voces dicuntur singularis numeri, uel quia significant personam suscipientem singularem numerum (=R4), uel quia significant ipsum singularem numerum (=R2)⁹⁶. Similiter⁹⁷ uoces dicuntur pluralis numeri, uel⁹⁸ quia significant personas suscipientes⁹⁹ plures unitates (=R3), uel quia ipsas plures unitates significat (=R1).</p> <p>Sciendum est enim quod 'binarius' et 'ternarius' et 'quaternarius' etc. sunt collectiua nomina ut 'populus', et secundum uocem¹⁰⁰ sunt singularis numeri, secundum significationem pluralis.</p> <p>Si quis uero dicat quod adhuc non euitantur supradicta inconuenientia, non enim negare potest quin¹⁰¹ dicatur 'unitas est una'. Et de quocumque praedicatur formatum in eodem est¹⁰² forma. Et ita habemus supradicta inconuenientia. Ad illa¹⁰³ euitanda <u>dicimus</u> quod 'unum', quod praedicatur de unitate, <u>non est sumptum ab unitate sed a discretione</u>, quasi diceret¹⁰⁴ 'unitas una est', id est discreta ab aliis numeris.</p>	<p>Qui uero non recipiunt hanc sententiam dicunt quam supra posuimus, scilicet 'unitas' singularis esse numeri, quia significat unitatem, quae est singularis numerus, 'binarius' uero et similia accipientes collectiue dicunt pluralis esse numeri quia plures significant unitates.</p> <p>Sed dicitur¹⁰⁵ praedicta inconuenientia non recte uitari, cum dicatur 'unitas est una', 'ternarius est unus', et quicquid participat nomine et re illius.</p> <p><u>Respondetur¹⁰⁶ 'unus' non sumi ibi ab uni/M 39ra/tate, sed a discretione, unum alias¹⁰⁷.</u></p>	2 ^e solution ('qui')
	{Cf. <i>supra ante</i> [G]}	<p>Item notandum de numeralibus uocibus, sicut 'unum', 'duo', etc.</p> <p>Quod quidam firmant ea nullius esse <u>numeri</u> accidental[is] hac ratione, 'duo' nullius esse numeri, quia nec singularis, nec pluralis. Significat eni. m substantialiter binarium tantum, quoniam habet secundum quosdam substantiam, secundum alios qualitatem in ui nominis attentum, et si substantialiter nunquam significabit eundem accidentaliter, cum uox nulla secundum eos idem significet substantialiter et accidentaliter</p>	[F] Question Quidam

⁹⁴. quare *F*] similiter *IO*

⁹⁵. quare *F*] quia *IO*

⁹⁶. uel quia ... numerum *F*] *om. per hom. IO*

⁹⁷. similiter *F*] eedem *IO*

⁹⁸. uel *F*] *om. IO*

⁹⁹. personas suscipientes *F*] personam suscipientem *IO*

¹⁰⁰. uocem *F*] uoces *IO*

¹⁰¹. quin *F*] quando *IO*

¹⁰². est *F*] est *IO*

¹⁰³. quae *IO*] illa *F*

¹⁰⁴. diceret *IO*] dicat *F*

¹⁰⁵. dicitur *M*] dice *lac. K*

¹⁰⁶. respondetur *M*] *lac. K*

¹⁰⁷. unum alias *KM*] *fort. unius ab aliis*

		<p>Dicunt alii ‘duo’ esse pluralis numeri, quia significat personas per unitates discretas¹⁰⁸.</p> <p>Si quaeris per quas, respondetur per easdem quas significat substantialiter in hoc quod nomen est, nec est eis inconueniens, si significet idem substantialiter et accidentaliter diuersis respectibus, cum in aliis nominibus idem reperiatur. ‘Homo’ enim, in ui nominis acceptum, significat qualitatem et substantialiter, et dum quaeritur ‘Quae est qualitas illa?’, respondetur ‘Humanitas’ eidem uoci in quantum nomen est accidens esse appellatum, quod notat significare communem qualitatem. Si quaeris eam, dicimus humanitatem, ita eandem qualitatem quam significat substantialiter, scilicet in ui nominis attentum significat et accidentaliter, scilicet in ui appellatiui.</p> <p>Item ‘album’ adiectiuum est accidentaliter quantum ad hoc quod nomen est, ita accidentaliter significat qualitatem eandem quam substantialiter significat in ui nominis, scilicet albedinem uel formam eius.</p>	Alii
[H] Différentes interprétations de ‘numerus accidit nomini’	<p>Dicendum est autem¹⁰⁹ quod hoc accidens numerus generale est, quia omni nomini conuenit et secundum significationem ei accidit.</p> <p>Vel numerus, id est ipsa quantitas, scilicet una unitas uel plures accidit¹¹⁰ nomini ut significarentur ab eo.</p> <p>Vel numerus, id est personae participantes quantitibus, scilicet sola unitate uel pluribus, accidunt nomini ut significarentur ab eo.</p> <p>Vel ‘numerus’ haec uox accidit nomini ad consignificandum¹¹¹ ei.</p> <p>Vel ita numerus accidit nomini, id est significatio rerum numeralium accidit nomini.</p> <p>Quando uero quaeritur ‘<u>cuius numeri sit?</u>’, sic exponitur: quem numerum significat, scilicet singularem uel pluralem. Vel ‘cuius numeri?’, id est de qua collectione nominum numeralium, siue de illorum quae signifiant rem singularem siue de illorum quae significant rem pluralem. /F 22va/</p> <p>Et quando dicimus ‘<u>numerus</u>¹¹² <u>accidit nomini</u>’, sic potest exponi, id est numerus et nomen consignificant circa istas uoces, ‘homo’, ‘animal’, ‘Sortes’, ‘albus’, ‘albedo’, et sic de aliis. Vel ‘numerus accidit nomini’ id est significatio numeri accidit nomini. Omne enim nomen</p>	<p>Nota cum dicitur ‘<u>numerus accidit nomini</u>’, multis modis potest intelligi, scilicet numerus, id est una unitas (=R2), uel plures (=R1), uel res suscipientes ea, accidit nomini, ut ab ea significantur (=R3-R4) uel numerus, id est significatio numeri, haec proprietas accidentaliter id est nomini, scilicet significare unam unitatem (=V1.2) uel plures (=V1.1), uel fundamentum unius (=V1.4) uel plurium (=V1.2), accidit nomini.</p> <p>Vel numerus, id est terminatio numeralis scilicet habere terminationem recte singularem uel pluralem, ut ‘Virgilius’, ‘homines’, uel simile eis ut ‘populus’, ‘Athenae’, haec inquam proprietas ‘accidit nomini’ (=V3)</p> <p>Vel numerus, id est significare numerum cum discrezione terminationis, ita scilicet ut haec proprietas confecta sit ex duabus</p>	[H]

¹⁰⁸. Forte legendum : Dicunt **alii** <‘unus’ esse singularis numeri, quia significat personam unitate discretam>, ‘duo’ esse pluralis numeri, quia significat personas per unitates discretas

¹⁰⁹. autem IO] om. F

¹¹⁰. ipsa quantitas ... accidit IO] ipsae quantitates ... accidunt F

¹¹¹. consignificandum IO] significandum F

¹¹². numerus F] nominatiuus IO et I4

		<p>numerum significat, et bene¹¹³ possumus dicere ‘homo’ ista uox est singularis numeri’, et tunc accipitur in ui formati, et sic exponitur, ‘homo’ est uox singularem numerum significans. Et sic per sum nomen praedicabiliter potest accidere.</p>	<p>praedictis.(=V4) Vel ‘numerus’ hoc nomen accidit huic uoci, consignificando ei circa nomina.</p> <p>Item cum quaeritur ‘<u>cuius numeri est ‘homo’</u>’, uel terminatione, uel utroque potest intelligi.</p>	
[I] Littera : NVMERVS EST DICTIONIS FORMA		<p>Veniendum est ad litteram NVMERVS EST DICTIONIS¹¹⁴ FORMA (8.46, 172.2), id est formata dictio, quasi diceret formata dictio¹¹⁵ et numerus circa ipsa nomina consignificat. Et quia possunt esse quaedam formatae dictiones quae non discernunt numerum, dicit QVAE DISCRETIONEM QUANTITATIS facit (172 :1-2), id est quae discernit quod significat per quantitatem, scilicet per unam unitatem uel¹¹⁶ plures. Si de concidentibus¹¹⁷ fiat obiectio, dicatur quod illa discernunt quantum ad primam inuentionem. Priscianus tamen bene posset dixisse ‘Numerus est formata dictio¹¹⁸’, sed ipse melius uoluit dicere ‘forma dictionis’, ut expressius notaret in qua parte dictionis melius discernitur cuius numeri sit uox, scilicet in forma, id est in fine dictionis. Posset dixisse similiter quae facit discretionem quantitatis. Sed ipse melius uoluit dicere QVAE POTEST FACERE propter concidentia¹¹⁹, quae etsi non faciunt, tamen possunt facere per adiunctionem aliorum nominum. Vel ita possumus dicere ‘numerus est’, id est existit forma, id est per formam dictionis, casus¹²⁰ non mutantur.</p> <p>Nota priorem partem definitionis respicere ad significationem, alteram ad terminationem. Et est sensus ‘dictio formata’ hoc est secundum formam, id est finem, considerata est numerus, id est significans numerum. QVAE POTEST FACERE, id est quae confert dictioni facere, id est significare, discreta, quantum id est ad discretam quantitatem, uel ipsos participantes discretas quantitates : haec pars respicit ad terminationem, superior pars respicit ad significationem.</p>	<p>Post haec ueniamus ad rem. NVMERVS EST FORMA, id est terminatio non syllabae, non orationis sed dictionis. Ne intelligas hoc accidens esse partem, scilicet ipsum finem dictionis, sed sic uoluit dicere figurate, attendens numerum maxime discerni in fine dictionis, quasi dicat, ‘numerus’, inest dictioni, discretus ibi per terminationem, et quia genus et casus eodem modo sunt formae dictionum, ad haec remouenda subdit, ‘quae forma facit discernere, non sexus casuum, sed quantitas’, id est unius unitatis uel plurium, quasi haec forma confertur dictioni ex hoc quod significat unum ut unum, uel plura ut plura. Nec ponit ‘facit’, sed ‘potest facere’, propter concidentia et indeclinabilia, ut nequam, quae apta sunt facere saltem per adiuncta discretionem illam, uel secundum inuentionem.</p> <p>Nota primam partem definitionis respicere ad terminationem, alteram ad significationem. In hac ipsa lectione ‘forma’ ablatius potest esse, ut dicatur ‘numerus est in forma’, id est discernitur in dictione per formam, uel potest legi intransitiue ‘forma dictionis’ id est ‘formata dictio’, quasi dicat, ‘numerus et formata dictio consignificant, scilicet secundum quod est formata, id est, secundum hoc quod facit discretionem quantitatis. Et sic de sola significatione poterit ibi agi, quemadmodum si sic dicamus, ‘numerus’, id est significatio numeri, ‘est forma’, id est accidens dictionis. Omne enim accidens format subiectum, tale unquam forma quae potest facere, id est quae /K 26vb/ confert dictioni facere, id est significare,</p>	[I]

¹¹³. bene F] iterum IO

¹¹⁴. dictionis F] dictionum IO

¹¹⁵. quasi ... dictio IO] om. per hom. F

¹¹⁶. post uel] per add. F

¹¹⁷. concidentibus IO] accidentibus F

¹¹⁸. dictio F] om. IO

¹¹⁹. concidentiam F] concidentia IO

¹²⁰. casus F] caetera IO

			discretionem quantitatis, id est discretam quantitatem, uel discretas per quantitatem, ipsos scilicet participantes.	
[I*] Exposition antérieure du même lemme (dans <i>F</i>)			(<i>F</i>) Vel aliter. NVMERVS EST... maiorem partem casuum ¹²¹ .	
[F*] Autre exposition sur les numéraux			Notandum quod numeralibus nominibus ... ut casus ¹²² .	
[G*] Autre exposition sur les noms de nombre			Rursus de 'binario' et 'ternario' ... et similiter de partibus animae ¹²³ .	
[J] Littera : NAM DVALI		(<i>F(C)Io</i>) NAM DVALI (172.2). Apud Graecos erat huiusmodi diuisio numeri. Numerus alius singularis, alius pluralis, alius dualis. Sub singulari comprehendebant uoces significantes tantum personam, cui adiacebat unitas, uel ipsam unitatem. Sub duali, personas ¹²⁴ quibus adiacebant due tantum unitates. Sub plurali, illas quibus plures adiacebant unitates, quaecumque ¹²⁵ essent praeter duas. Vel 'dualis' dicitur ¹²⁶ propter concidentiam quae singularis et pluralis sunt numeri ¹²⁷ .	(<i>KM</i>)	

121. Texte complet de *F* [*F* réécrit une seconde fois les trois problèmes traités plus haut : les appellatifs (sur le caractère singulier ou pluriel de *homo, homines*), puis le problème des noms numéraux, puis le problème des noms de nombre]: Vel aliter. NVMERVS EST. Sicut superius diximus de genere, quod propter significationem quibusdam uocibus proprie imponere[n]tur, aliis improprie, ita et numerus. 'Homo' enim, quia unum significat, singularis numerus dicitur. 'Homines' enim, quia plures designat, pluralis. 'Athenae' uero non propter significationem, sed propter terminationem dictionis. 'Turba' singularis propter terminationem, non propter significationem.
- Attende quia [non] dicit numerum esse formam, id est terminationem, sed est figurata oratio, ut sit sensus, numerus maxime discernitur in forma, id est terminatione, quasi dicat, numerus est formata dictio. Et quia id etiam conuenit aliis accidentalibus nominis, ut generi, casui, addit, 'quae forma discretionem quantitatis facere potest'. Dictio enim aliquando mouetur secundum genus, ut 'natus, nata', aliquando secundum casum, ut 'homo, hominis' (] -nes *F*), hunc ergo motum uocis 'naturam' uocat in qua uocis quantitas discernitur, id est an dictio unam rem [unam rem] seu plures significet. Si de 'poete' quis obiciat, nihil est. Si potest facere, bene intelligatur, scilicet 'poete' bene discernit quantitatem gratia illorum quae sibi in constructione adiciuntur, licet dicamus hanc descriptionem factam esse secundum maiorem partem casuum.
122. Texte complet de *F*: Notandum quod numeralibus nominibus quae <sunt> 'duo', 'tres', 'quatuor' etc. non conuenit accidentaliter 'numerus' sicut aliis. Illa (alia *F*) enim aliud significant principaliter, et numerum (] -us *F*) secundario, ista (] ita *F*) uero numerum principaliter. Et ita quando quaeritur 'tres cuius numeri accidentaliter nominis', respondetur 'nullius', sed 'substantialis' 'pluralis', quia eius significatio est circa partes ternarii habitas. In 'tribus' non tamen ideo minus est uniuersale (-is *F*) accidens numerus nomini quia non taliter dicitur uniuersale quod omnibus conueniat, sed quia pene omnibus conueniat, ut casus.
123. Texte complet de *F*: Rursus de 'binario' et 'ternario' quae significant tantum ipsas quantitates, id est numeros a quibus sumuntur, 'bini' et 'tres' scilicet numeralia nomina, potest quaeri cuius numeri sint.
- Si dicatur de 'binario' singularis, tunc 'binarius' haec uox significat illum numerum habentem unitatem. Sed cum discreta quantitas sit binarius, habemus partes disgregatas. Aut unitas erit in binario per partes, quod non potest esse, aut binarius non habebit unitatem, et ita non est singularis numeri.
- Solutio. Cum dicimus 'binarium' singularis numeri, non ideo dicimus quod in eo fundatur (fundata *F*) unitas, sed quia 'unum' haec uox in binario ponit scilicet discretionem. Cum enim dico 'unus binarius', illud 'unus' non sumitur ab unitate, immo a discretionem, licet quod uidetur uelle ratio, dicamus quod unitas in binario fundatur, quia per partes, sed non ita quod per partes unitatis sint unitates, sed unae sint, sicut si quis faciat de Socrate partes, partes ideo erunt Socratis, et similiter de partibus animae (animationis *cod.* ?).

¹²⁴. personas *scripsi*] et personas *F* parte *Io*

¹²⁵. quaecumque *IO*] quaelibet *F*

¹²⁶. dicitur *IO*] dicis *F*

¹²⁷. s. n. *IO*] tr. *F*

[K] Littera : EST SCIENDVM		ET SCIENDVM EST ¹²⁸ (V.46, 172.4), dixerat quod quaedam uoces dicuntur singularis numeri, quaedam pluralis, modo uult ostendere quod proprie non dicuntur uoces singularis numeri, quia ipsae res quae sunt singularis numeri, ut unitas, non proprie sunt singularis numeri, sed abusiue. Et cum deberet de uocibus ostendere ¹²⁹ , transfert se ad ipsas res ut convenienter ostendat ita esse in uocibus sicuti est in rebus. Posset tamen haec in principio <i>littera satis legi de uocibus</i> . Sed in sequentibus ¹³⁰ nullo modo potest ¹³¹ dici nisi ¹³² de rebus, ubi dicit, ERGO ¹³³ SINGVLARIS QVOQVE ¹³⁴ NVMERVS (V.47, 172.20) bene dicitur, QVOD IPSE GEMINATVS, ID EST MVLTIPICATVS ¹³⁵ . De unitate enim sola potest dici et hoc est quod dicit. Et sciendum est quod in uno id est ¹³⁶ in unitate proprie numerus non dicitur ¹³⁷ , id est unitas proprie non est numerus.		
[L] Littera: QVOD GENERALI NOMINE	A	QVOD A GENERALI NOMINE CADAT (V.47, 172.17). Est sententia ¹³⁸ quorundam quod nominatiuus proprie dicatur casus a cadendo. Cadit enim a generali nomine ¹³⁹ , in hoc scilicet quod praeter significationem sui generalis nominis habeat aliam. In quantum enim est nomen significat substantiam cum qualitate, quod est omnium nominum generale; in quantum uero est nominatiuus hoc habet quod significat directe et ita dicitur cadere ¹⁴⁰ .		
[M] Littera: EST AVTEM		EST AVTEM (V.46, 172.2). <u>Data definitione numeri diuidit eum.</u> Continuatio ¹⁴¹ . Numerus illo modo definitur. Vox autem dicta 'numerus' sic diuiditur.	EST AVTEM (V.46, 172.2). <u>Data definitione numeri diuidit eum.</u> uel in designatione accidentis, uel participantium, uel uocum ea significantium.	[M]
Exposition (antérieure?) des lemmes [J*]		NAM DVALIS (172.2). Istud supponit ne quis improbet suam ¹⁴² diuisionem dicens eam insufficientem ¹⁴³ esse, cum dualis numerus apud graecos inueniatur. Dictio illa apud graecos dualis numerus appellatur quae duas res tantum significat, ut 'bini', 'gemini', 'uterque' et similia. <u>Sed hic dualis numerus apud nos in plurali numero continetur.</u>	NAM DVALIS (172.2). Hic ponit ne sua improbetur diuisio, scilicet ne quis dicat eam esse insufficientem, cum dualis numerus sit apud graecos. Dictio illa apud graecos dualis numerus appellatur quae duas res tantum significat, ut 'duo', 'bini', 'uterque' et similia. <u>Sed hic numerus apud nos in plurali continetur</u> , uel partim in plurali, partim in singulari.	

¹²⁸. s. e. F (= Gk Hertzii) tr. IO

¹²⁹. u. o. IO] tr. F

¹³⁰. sequentibus IO] sequenti F

¹³¹. potest IO] posset F

¹³². nisi F] ibi Io

¹³³. ergo F] uero Io

¹³⁴. quoque Io] om. F

¹³⁵. quod ipse geminatus, id est multiplicatus F] et sic de aliis Io

¹³⁶. id est F] et Io

¹³⁷. n. n. d. IO] non d. n. F

¹³⁸. e. s. IO] tr. F

¹³⁹. nomine F] uoce Io

¹⁴⁰. cadere F] casus Io

¹⁴¹. continuatio F] constructio Io

¹⁴². suam diuisionem F] sententiam de diuisione Io

¹⁴³. insufficientem F] non sufficientem Io

	<p><u>Quidam autem putauerunt quod pluralis numerus ad minus non¹⁴⁴ potest accipi nisi in tribus, et ideo in diuisione¹⁴⁵ numeri, dualis numerus adiunctus est. Dicunt quidam numerum dualem esse, ut ‘poete’ et similia, quae eadem uoce utrumque numerum demonstrant¹⁴⁶.</u></p> <p>Quare, cum haec uox ‘homo’ possit significare unum siue plura, quo respectu singularis numeri dicatur. Et dicunt quidam quod in designatione unius tantum singularis sit, quod non procedit. Si enim in designatione unius tantum, non est in designatione plurium¹⁴⁷, quod inconueniens est, quia in hac oratione ‘omnis homo est animal’, ‘homo’, nullius esset¹⁴⁸ numeri, quia neque singularis neque pluralis. Dicimus ergo inconueniens deuitantes, quod propter terminationem hoc nomen ‘homo’ singularis est numeri, hoc autem commode attendentes, quod quamuis uel omnes, uel unum possit significare, sic impositum est ut, cum profertur sine determinatione, non sit necesse per ipsum intelligi omnes uel plures, sed unum tantum, licet indeterminate. Idemquoque de ceteris uniuersalibus intellige.</p>	<p><u>Dicunt quidam dualem numerum esse, ut ‘poete’ etc, quae eadem uoce utrumque numerum demonstrant.</u></p> <p><u>Quidam uero putauerunt quod pluralis numerus ad minus non possit accipi nisi in tribus, et ideo in diuisione numeri, dicunt dualem numerum adiunctum.</u></p>	
[K*]	<p>ET SCIENDVM (V.46, 172.4). Vult ostendere quoniam singularis uox abusive dicitur ‘numerus’, quod probat per significatum eius, quia scilicet una res improprie dicitur ‘numerus’ et sic¹⁴⁹ uox singularis, cum non uocetur ‘numerus’ nisi gratia significationis, improprie dicitur ‘numerus’ quia hoc nomen ‘numerus’ ab ipsis rebus ad uoces adducitur significandas praedicabiliter, quia et genus et numerus et casus praedicantur de uocibus, ut ‘homo est masculinum genus’ ‘homo est singularis numerus’, ‘homo est nominatus casus’, et quando dicimus ‘homo est singularis numeri¹⁵⁰’ tantundem ualet ac si diceretur ‘homo est de numero singularium’.</p> <p>Realis numerus habet hanc definitionem. Numerus est collectio unitatum. Et secundum hoc unitas proprie nec improprie potest dici ‘numerus’, uox tantum unum significans. In uno id est in re una proprie dicitur ‘numerus’¹⁵¹, sed abusive.</p>	<p>ET SCIENDVM (V.46, 172.4). Dixit uoces quasdam singularis numeri, quasdam pluralis, modo uult discernere quae magis proprie uocentur numerus. Et dicit quod uox singularis non proprie dicitur numerus, quod probat per eius significatum, scilicet quia una res improprie dicitur numerus, et ita uox singularis cum numerus detur uocibus gratia rerum. Vel ostendit tantum de his uocibus, scilicet ‘unitas et unus’, quod abusive dicuntur numerus. Ad quod ostendendum transfert se ad res, ut ex natura rerum, idem congrue adaptet uocibus. Posset tamen in primis <i>legi de uocibus</i>. Sed sequens littera non patitur, quae dicit¹⁵² ERGO SINGVLARIS NVMERVS, etc. (V.47, 172.20) quod de unitate uel participantibus ea tantum dicuntur¹⁵³.</p> <p>Nota idem esse in sensu ‘homo est singularis numeri’ et ‘singularis numerus’.</p>	[K*/K]

¹⁴⁴. non IO] om. F

¹⁴⁵. diuisione F] definitione Io

¹⁴⁶. Noter l’interuersion des deux paragraphes entre FI et KM : l’ordre suivi dans FI est cohérent avec l’explication donnée ensuite à propos de homo.

¹⁴⁷. non est in designatione plurium Io] tunc non in plurium F

¹⁴⁸. esset F] est Io

¹⁴⁹. sic F] om. IO

¹⁵⁰. homo est ... numeri F] om. per hom. Io

¹⁵¹. uox ... numerus F] om. per hom. Io

¹⁵². quae dicit K] om. M

¹⁵³. dicuntur K] dicitur M